

Nieuw onderzoek: Evaluatie lesprogramma trainingsmodule Pharos

Onderzoeker : Drs. Marjan de Gruijter
 Opdrachtgever : Pharos, kenniscentrum vluchtelingen en gezondheid
 Publicatie : Februari 2008

Pharos voert het project Gezin, Opvoeding en Integratie uit. Aanleiding voor het daarbij behorende deelproject Onderwijs, Opvoeding en Integratie is het onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut naar het verband tussen opvoeding en integratie bij vluchtelingengezinnen (Pels & de Gruijter, 2005).

Daarmee werd de noodzaak duidelijk om een eigen aanbod te ontwikkelen voor vluchtelingengezinnen en voor de instanties, instellingen en professionals die met hen te maken hebben. Het project kent drie samenhangende invalshoeken: de lessituatie, de competentie van de leerkracht en de ouderbetrokkenheid. Voor elk van deze invalshoeken wordt een programma ontwikkeld: een lesprogramma

inburgering, een trainingsmodule voor leerkrachten en ondersteuning bij het bewerkstelligen van ouderparticipatie. Pharos heeft het Verwey-Jonker Instituut gevraagd om de effectmeting van deze programma's te doen.

Publicatie:

Pels, T., & Gruijter, M. de (2005). (red.) *Vluchtelingengezinnen: Opvoeding en integratie. Opvoeding en ondersteuning in Iraanse, Irakese, Somalische en Afghaanse gezinnen in Nederland.* Assen: Van Gorcum.

Nieuw onderzoek: **Leven in armoede?**

Onderzoeker : Monique Stavenuiter
 Opdrachtgever : FNV, ANBO, LOM-samenwerkingsverbanden
 Rapport : Mei 2007

Momenteel zijn er in Nederland ongeveer 206.000 ouderen met een onvolledig AOW-pensioen. Dat aantal groeit. In het jaar 2009 zal 18% van de ouderenpopulatie een onvolledige uitkering krijgen.

Onder deze categorie bevindt zich een grote groep allochtonen, van wie het aanvullend pensioen gemiddeld lager ligt dan bij

autochtonen. Zij zijn vaak op een aanvullende bijstandsuitkering aangewezen. Maar lang niet alle mensen met een AOW-hiaat maken gebruik van de aanvullende bijstand, terwijl ze er wel recht op hebben. De Sociale Verzekeringsbank (SVB) voert in acht gemeenten een pilot uit. Ouderen, die mogelijk in aanmerking komen voor aanvullende bijstand, worden actief benaderd. Met dit aanvullende onderzoek willen we zicht krijgen op de inkomens- en maatschappelijke positie van ouderen met een AOW-hiaat. Doel is ook de knelpunten in de regelgeving te achterhalen waardoor mensen geen gebruik maken van de aanvullende bijstand.

Inhoud

Pagina 2 en 3

- Ten geleide
- Sociale veerkracht is kenmerk sociale vitaliteit
- TijdvoorElkaar
- Ervaring met de Contactladder in Leiden Zuidwest

Pagina 4 en 5

- Themagroep Lokaal sociaal beleid
- Betrek vroeg sociale component bij bouwprojecten
- Recente publicaties

Pagina 7 en 8

- Tijdschriftartikelen en boekbijdragen
- De opgave van Sociaal supervisor Kees Fortuin

Nieuw onderzoek: **Moeders in detentie**

Onderzoeker : Drs. Huub Braam
 Opdrachtgever : Humanitas
 Folder : Begin 2007

In opdracht van Humanitas onderzoeken we hoe de omgang tussen gedetineerde moeders en hun kinderen beter geregeld kan worden.

Humanitas biedt met het project 'gezin in balans' aan (ex-) gedetineerde vrouwen met kinderen een steuntje in de rug door het geven van opvoedingsondersteuning. Vrijwilligers helpen bij allerlei praktische zaken, uitgaande van de wens en vraag van de moeder. Uit 'gezin in balans' blijkt dat de omgangsregeling niet altijd soepel verloopt. Het onderzoek wil eraan bijdragen dat het contact tussen moeder en kind verbetert en dat de band tussen hen intact blijft. Daarvoor zullen we spreken met moeders, kinderen, de inrichting, jeugdzorg, (pleeg)ouders/ verzorgers en de vrijwilligers van Humanitas. Ook geeft het onderzoek de vrijwilligers van Humanitas handvatten bij de uitvoering van hun taken.

Ilse de Groot nieuwe onderzoeker

Drs. Ilse de Groot is onze nieuwe collega die sinds kort de onderzoeksgroep Sociale Vitaliteit en Veiligheid is komen versterken.

Ilse is psycholoog en was eerder werkzaam als beleidsonderzoeker bij de Koninklijke Marine. Daarna maakte ze binnen het Ministerie van Defensie de overstap naar de Koninklijke Marechaussee (Kmar). Daar deed ze criminologisch onderzoek, dat ze nu voortzet in de meer wetenschappelijke omgeving van het Verwey-Jonker Instituut. Zij werkt mee aan onderzoeken over criminaliteit en veiligheid en is betrokken bij het nu lopende onderzoek in de Diamantbuurt (Polarisatie en Vertrouwen).

Ten geleide

Ongeveer een jaar geleden sprak ik me op deze plek uit voor wat meer optimisme in de samenleving. Ik meende de eerste tekenen daarvan te bespeuren, en achteraf gezien was ik klaarblijkelijk niet de enige.

Mark Groenhuijsen bracht een positief boek over Nederland. In de verkiezingscampagnes kon Nederland niet meer stuk. De economie gaat goed, we consumeren meer, feesten meer en de dagen worden steeds warmer ... ho! De joladiee-stemming begint er nu wel erg in te zitten. Is dit nog wel helemaal normaal? Of sluiten we de gordijnen en drinken er nog een?

Ik heb het al eens eerder gezegd, het openbaar bestuur is een pragmacratie geworden.

Hoe krijgen we de zaken optimaal geregeld, wat werkt, effectiviteit en efficiëntie - fundamentele vragen lijken niet meer te bestaan. Stiekem verlang ik wel eens terug naar de jaren zestig en zeventig - de periode van collectieve waanzin volgens Jan Blok - toen we de wereld echt dachten te (kunnen) veranderen. De overschatting van de maakbaarheid van de samenleving toen is afgelost door een onderschatting van hoe de samenleving verandert nu.

De veranderingen zijn in feite zo groot dat we er geen vat meer op lijken te krijgen.

Technologische ontwikkeling, globalisering, de netwerksamenleving, klimaatverandering, individualisering - grote, schijnbaar onbeheersbare processen die worden aangepakt in de kleinst denkbare termen: hypotheekrenteaftrek of de AOW-premie voor gepensioneerden. Bij gebrek aan een *grand design* concentreren we ons op *microviews*. In een dergelijke context opereren wij als instituut. Ook wij zitten in een *ratrace* van hoge tempo's en pragmatische oplossingen. Maar het is onze uitdaging om daarbij oog te houden voor de context van ons werk - *big thinking, just acting*.

Hans Boutellier, Algemeen directeur

Dr. Sima Nieborg

Sociale veerkracht is kenmerk sociale vitaliteit

Onderzoeken naar sociale vitaliteit en veiligheid liggen in elkaars verlengde waar het sociale aspecten betreft.

Burgers en professionals hebben een actieve en zelfwerkzame rol bij vitale sociale verbanden in wijk, dorp of stad, en in het bestrijden van eigen (on)veiligheid. 'Wij belichten in ons onderzoek de dynamische aspecten van sociale vitaliteit en leefbaarheid.'

'Sociale vitaliteit duidt op sociale veerkracht: een sociaal vitaal gebied kan beter inspelen op veranderingen. Wij willen ons onderzoek zo inzetten dat burgers meer greep krijgen op de veiligheid en leefbaarheid van hun omgeving.' Als hoofd van de onderzoeksgroep Sociale vitaliteit en veiligheid ziet Sima Nieborg het onderzoeksmatig ondersteunen van sociale investeringen als een van de doelstellingen van de onderzoeksgroep. 'Wij gaan in ons onderzoek in op de sociale kwaliteit van gemeenschappen, op het verantwoordelijkheidsbesef van burgers, op kwaliteiten van professionele werkers, beleidsmakers en bestuurders. En op wederzijds vertrouwen.'

Sociale stijging

Hierbij is ook het door de VROM-Raad gelanceerde begrip sociale stijging van belang: mensen moeten erop vooruit gaan in het leven. Dit geldt ook voor hun leefomgeving. Nieborg zegt hierover: 'De verbinding die buurtbewoners met elkaar willen aangaan kan sterk variëren; van lichte gemeenschapsvormen en tactische verwantschappen naar meer hechtere vormen. Let dan ook goed op manieren die capaciteiten van buurtbewoners beter tot hun recht laten komen. Verschillende steden gebruiken de ABCD-aanpak hiervoor. Het aanboren van talenten van buurtbewoners kan zo samengaan met sociale en economische revitalisering van een wijk. Aangezien de gemeente een sterkere regiefunctie krijgt in de Wmo is het belangrijk dat zij eigen

antwoorden vinden op de vraag hoe de participatie van burgers moet plaatsvinden', meent Sima Nieborg.

Rendement uit investeringen

Het instituut onderzoekt de opbrengst van sociale investeringen op vele manieren. Een daarvan is het ontwerpen van instrumenten voor opdrachtgevers, zoals de Contactladder. De Contactladder is een auteursrechtelijk beschermde methode die op een vrij eenvoudige manier, zoals met huis-aan-huis-gesprekken, de mate en aard van sociale contacten in een wijk in kaart brengt. Het gaat niet alleen om hoe iemand zijn contacten ervaart, maar ook om de discrepantie tussen behoefte aan contacten en de realiteit. Een ander instrument, de monitor Vertrouwen, wordt ontwikkeld in opdracht van stadsdeel Amsterdam Oud Zuid. Doel is om polarisatie en vertrouwen tussen bevolkingsgroepen te meten, evenals de risicofactoren voor polarisatie in kaart te brengen. 'Het is van belang om al bij de ontwikkeling van een gebied maatregelen te nemen om sociale samenhang te stimuleren. Dat burgers voorzieningen succesvol gaan gebruiken kan bijdragen aan de sociaal-economische mobiliteit van bewoners.'

Of het nu gaat om de sociale samenhang in dorpen, wijken en buurten, verbetering van de leefbaarheid, sociale duurzaamheid of de samenwerking tussen fysieke en sociale processen, de boodschap van Sima Nieborg is: ruim plaats in voor de

perspectieven van bestuurders, professionals én burgers. 'Ieder heeft belang bij het perspectief van de ander. En door opvattingen van verschillende partijen met elkaar te confronteren, creëer je nieuwe perspectieven. Alleen dan krijgt de bijdrage die maatschappelijke instituten kunnen leveren, een plaats.'

TijdvoorElkaar evaluatie

Onderzoeker:	Drs. Astrid Huygen
Opdrachtgever:	Portes Utrecht
Publicatie:	Augustus 2007

Het project TijdvoorElkaar richt zich op sociaal-economische wijkvernieuwing in Utrecht-Zuid. Dit gebeurt door bewoners aan te spreken op hun kwaliteiten en vaardigheden en door onderlinge dienstverlening te stimuleren. Het project beoogt nieuwe netwerken tussen wijkbewoners te smeden, bestaande netwerken te verbinden, en het lokale vrijwilligerswerk te verstevigen. Daarbij wordt geprobeerd de participatie te bevorderen van sociaal zwakkere groepen, zoals gehandicapten en (ex-)psychiatrische patiënten. Het project krijgt onder meer vorm via een wijk-gerichte vraag- en aanbodwebsite, en 'roosjes': fysieke waarderingbewijzen om het uitwisselen van diensten te bevorderen. Het Verwey-Jonker Instituut zorgt voor een beknopte proces- en resultaatbeschrijving en adviseert over de verdere ontwikkeling van de methodiek.

Ervaring met de Contactladder in Leiden Zuidwest

Rene Prins, Adviseur Leefomgeving Woningcorporatie Portaal Leiden, deed ervaring op met de Contactladder. Hoe kijkt hij terug op deze methodiek?

U werkte met Woningcorporatie Portaal mee aan het wijk-ontwikkelingsplan voor Leiden Zuidwest onder het motto 'eerst de mensen, dan de stenen'. Wat bedoelt u daarmee?

'Portaal is een open maatschappelijke organisatie. We streven ernaar dat klanten en woningzoekenden met een laag inkomen betaalbaar kunnen (blijven) wonen. Onze huurders moeten kunnen rekenen op een goed onderhouden woning in een leefbare buurt, waar zij zich prettig voelen. Voor bijzondere groepen, zoals gehandicapten en daklozen, verrichten we extra inspanningen.'

De Contactladder werd getest in de wijk Boshuizen. Waarom daar?

'We zochten naar verschil in type woningen en in bewonerspopulatie. Dus zowel trapportiekwoningen als galerijwoningen (samen 500 woningen), uiteenlopende nationaliteiten (wel veertig), eenpersoonshuishoudens en gezinnen. Een goed terrein om te kijken of de methodiek werkt.'

Wat wilde u vooral te weten komen over dat gebied?

'Kort gezegd waren de portiekflats een wat anoniem gebied voor ons. We kregen weinig te horen van bewoners. Toch hadden we het gevoel dat er enige ontevredenheid was over de buurt. Dat wilden we objectiveren. Dit was een preventief onderzoek zodat we in de toekomst snel kunnen handelen als er klachten zijn uit de buurt. Speelt er nou wel of niet iets, maar wat dan?'

Een van de uitkomsten van het onderzoek is dat bewoners vooral iets voor elkaar willen betekenen op praktisch terrein. Wat gaat u daarmee doen?

Binnenkort is de presentatie van de uitkomsten van de Contactladder voor bewoners in Boshuizen. Het hangt van de mensen af: willen ze elkaar beter

leren kennen? We steunen initiatieven die ten goede komen aan elkaar, de buurt, de herinrichting, het onderhouden van het complex. Kijk, 67% heeft al structureel contact, maar er zijn veel portiekflatjes en veel starters. Die denken: 'Ik zit hier vier jaar en daarna trek ik weer verder'. Om bewoners een duwtje in de rug te geven is er die avond een dure dinerbon te winnen waarmee ze portiekbewoners kunnen uitnodigen samen lekker te gaan eten in een restaurant naar keuze.'

Is de methodiek bruikbaar in andere wijken?

'Absoluut! De methodiek klopt. Je krijgt een scherpe diagnose in de sociale structuur en de wenselijkheid van contact. De *toolkit* bij de Contactladder biedt een handvat voor corporatiemedewerkers om het gesprek een bepaalde richting te geven. Het is wel een intensieve methode omdat je per huishouden informatie verzamelt. Zo'n onderzoek zou je over vijf jaar kunnen herhalen om veranderingen te meten. We waarderen ook de functie van het instituut, door de enthousiaste manier waarop ze het project hebben begeleid en opgesteld.'

Zie ook:

Graaf, P. van der, Boonstra, N., & Bos, R. (2006). *Buurtcontact in Leiden Zuidwest: De contactladder als diagnose instrument*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Toolkit Contactladder: www.verwey-jonker.nl

De Contactladder is een diagnose-instrument voor de sociale structuur in straten. Via een korte vragenlijst kan heel precies op verschillende dimensies worden aangegeven hoe buurtgenoten de contacten met elkaar beleven. Het instrument maakt abstracte begrippen als sociale cohesie concreet en hanteerbaar.

De Contactladder:

- Beschrijft de sociale structuur in straten en buurten;
- Onderscheidt in deze structuur contactdimensies en contactpatronen;
- Beschrijft verschillen tussen bewoners(groepen) in een buurt en tussen buurten;
- Maakt concrete mogelijkheden voor interventies zichtbaar.

Themagroep Lokaal sociaal beleid

Freek de Meere

Sociaal beleid wordt meer en meer lokaal beleid. Nu de ge-

meente - zeker in de Wmo - hierin de aangewezen aanvoerder is, komt het erop aan algemene kennis van sociale samenhang te combineren met kennis van de 'kleine cultuur' per straat, buurt, kern en wijk. Paradoxaal genoeg vereist deze stimulans van vermaatschappelijking en zelfregulering juist een sterke overheid.

Impuls aan bestuurlijke inventiviteit

In de themagroep Lokaal sociaal beleid van het Verwey-Jonker Instituut komen tal van aandachtsvelden samen. Voor een groot deel zijn ze terug te vinden in het eerste prestatieveld van de Wmo: het bevorderen van sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten. Freek de Meere: 'We zien dat gemeenten die dit prestatieveld inhoud willen geven, ons weten te vinden op uiteenlopende onderzoeksvragen rond vrijwilligersbeleid, stedelijke vernieuwing, versterking van de informele zorg, kwaliteit van de woonomgeving, sociale activering, en bijvoorbeeld ook sportvoorzieningen.'

Sociale samenhang en gemeentelijke collegeprogramma's

Het instituut deed onlangs een scan naar de gemeentelijke voornemens rond lokaal sociaal beleid. Dit toonde de volgende trends rond sociaal beleid:

- De Wmo vormt nog geen centrale term in de collegeprogramma's.
- Sport komt in alle prioriteitenlijstjes voor: als buurtsport, multicultureel sporten en de wens om vrijwilligers aan te trekken.

- Wijkgericht werken zet verder door.
- Er komen meer multifunctionele voorzieningen in de wijk.
- De wijk economie komt meer in de belangstelling.
- Er is veel aandacht voor burgerparticipatie en initiatieven tot vernieuwing van burgerparticipatie.
- Een aantal steden realiseert zich dat de grote stadsuitbreidingen ten einde lopen en dat ook de herstructureeringsplannen nu wel in de steigers staan. Het op peil houden van de leefbaarheid in de vorm van binnenstedelijke vernieuwing komt sterker op.

Wmo als kader

Freek de Meere: 'Hoewel het aan de collegeprogramma's nog niet te zien is, biedt de Wmo onderzoekers, beleidsmakers en uitvoerders een duidelijk kader voor de inhoudelijke ontwikkeling van zorg en welzijn. Dit plaatst onderzoek in een speciale verhouding tot de Wmo: welke functie kan onderzoek hebben als vermaatschappelijking en zelfregulering lokaal worden gestimuleerd? Naar onze mening bestaat onze onderzoeksrol vooral uit het geven van impulsen: onderzoek als stimulans voor de bestuurlijke inventiviteit en kwaliteit om goed op lokale situaties in te spelen.'

Ken grote verbanden en kleine cultuur

Gemeenten, provincies en Rijk moeten een gecompliceerd 'spel' kunnen spelen: van nabijheid en afstand, algemene kennis van sociale samenhang en het kennen van de 'kleine cultuur' per straat, buurt, kern en wijk. Veel gemeenten leggen de regie nog dichter bij de direct betrokkenen: woningcorporaties, welzijnsorganisaties, bewoners. De Meere: 'Essentieel is dat we kunnen schakelen vanuit de sociale pijler met en naar andere beleidsvelden. Met als doel dat de verschillende schaalniveaus elkaar versterken, in plaats van tegenwerken.'

Betrek vroeg sociale component bij bouwprojecten

'We vergeten dat mensen in de openbare ruimte moeten kunnen functioneren'

Hoe krijg je als gemeente bewoners en omwonenden van een ontwikkelingsgebied betrokken bij vernieuwingen? En als de stenen eenmaal op elkaar gelegd zijn, hoe zorg je dan dat het werkt voor de mensen die er moeten functioneren? Bijvoorbeeld door het inzetten van een sociaal supervisor, zoals in Schieveste (Schiedam).

Het Schiedamse stationsgebied Schieveste was enkele jaren terug een ongebruikte strook grond tussen de A20 en de spoorweg, pal bij het station. Een gebied dat stilletjes zou zijn getransformeerd tot kantoorwijk, ware het niet dat het potentie kreeg. De uitstekende bereikbaarheid maakte het aantrekkelijk het zestien hectare grote gebied te ontsluiten en om er iets moois van te maken, met als belangrijkste functies kantoren, wonen, culturele- en sportvoorzieningen, onderwijs en dienstverlening. Intussen heeft die ambitie geleid tot een omvangrijk project, het Urban Entertainment Centre.

'Compact bouwen vraagt om twee dingen. Ten eerste dat je vooraf goed onderkent hoe dat gebied straks gaat functioneren, met zoveel mensen op een kluitje', zegt Reinier Scheeres, voormalig burgemeester van Schiedam en toen portefeuillehouder van het project. 'Hoe zorg je dat het gebied na oplevering goed werkt? Maar het gaat om meer dan dat. Want de realisatieperiode gaat jaren duren. Ook tijdens dat proces is het van belang dat je de mensen die ermee te maken hebben, de omwonenden, erbij betreft. Overlast is nooit te voorkomen. Dus maak dat acceptabel en dring werkelijke overlast terug. Geef mensen een gevoel van trots op het gebied.'

Weegt het beton niet zwaarder dan het belang van sociale aspecten?

'Er is alles voor te zeggen om die sociale component in het oog te houden en er tijdig aandacht aan te geven. Maar mensen ervaren dat belang niet zomaar. We hebben er een sociaal supervisor van het Verwey-Jonker Instituut bijgehaald. Die heeft een visie neergezet: hoe kan het gebied er straks uitzien? Hij heeft een omgevingsscan gemaakt en naar boven gehaald hoe mensen de omgeving ervaren en gebruiken. Een andere vondst was de *floormanager*: iemand die de hele dag rondloopt op de bouwplaats en in de buurt, contacten legt met omwonenden en bijvoorbeeld organiseert dat schoolklassen op de bouwplaats komen kijken hoe zo'n project tot stand komt.'

Toekomstbeeld van het Stationsplein Schiedam

Hoe werkt de beleving van bewoners door in zo'n bouwproject?

'Een succesnummer was dat we zijn begonnen met concrete verbeteringen aan de voorkant, de stadskant van het station. Het was een groot waagat.

We hebben eerst die voordeur in orde gemaakt.

De route van het station naar de stad moet prettig zijn. We maken het stationsplein kleiner en geven het een huiskamerfunctie.'

'Die ideeën komen van de sociaal supervisor die goede contacten had met de stedenbouwkundig supervisor. Denk niet dat je achter de voorkeuren van bewoners komt door alleen met ingenieurs en financiële mensen te praten. Waar het om gaat is dat een gebied na oplevering goed functioneert, dus dat je het zo inricht dat mensen zich daar lekker voelen.'

Hoe paste de sociale inbreng in de projectbegroting?

'Zo'n investering in een sociale visie is ook om kwaliteit in het plan te brengen op een terrein waar vroeger weinig aandacht voor was. Als de gebouwen er eenmaal staan, is het te laat. Betrek mensen van tevoren, dat kan tot verrassende inzichten leiden. Het voorkomt ook allerlei vertragingen bij de bouw. We moeten beseffen dat als je in de openbare ruimte bezig bent met bouwen, het niet alleen gaat om de slimste manieren van stenen stapelen. Realiseer je dat daarin mensen moeten functioneren.'

Recente publicaties Verwey-Jonker Instituut

Onderstaande publicaties zijn een selectie van uitgaven van het Verwey-Jonker Instituut vanaf juni 2006. Alle publicaties zijn, tenzij anders vermeld, te bestellen en/of te downloaden via de website van het Verwey-Jonker Instituut: www.verwey-jonker.nl en via distributeur Adrepak: Telefoon: (070) 359 07 20, Fax: (070) 359 07 01, E-mail: verwey-jonker@adrepak.nl

Buurtcontact in Leiden Zuidwest: De contactladder als diagnose instrument

Drs. Peter van der Graaf, Drs. Nanne Boonstra, & Ir. Rob Bos (2006). ISBN 90-5830-216-4, 73 pag. € 9,50

Beschrijving van instrument om dimensies in contacten tussen buurtgenoten in beeld te brengen: de beleving van al aanwezige contacten, en de behoefte van bewoners.

De kluwen aan informatie ontward?

Evaluatie programma Informatievoorziening door de Chronisch zieken en Gehandicapten Raad en de Federatie van Ouderverenigingen Drs. Trudi Nederland, Mr. drs. Marjan Wijers, Dr. Dick Oudenampsen, Dr. Rally Rijkschroeff, Drs. Gülşen Dogan, Drs. Sandra ter Woerds, 2006 ISBN 90-5830-215-6, 60 pag. € 7,-

Evaluatie van een onderdeel van de meerjarenafspraken gehandicaptenzorg (MJAG): het programma Informatievoorziening.

Diversiteit in participatie in gezondheidsbevordering

Verkennde studie Doelgroep-participatie alloctonen voor het programma Gezond Leven van ZonMw

Drs. Marjan de Gruijter, Dr. Katja van Vliet, Drs. Loes Singels, 2006 ISBN 90-5830-19-74, 170 pag. € 12,-

Verkennde studie naar de participatie van alloctonen in gezondheidsbevordering en (lokaal) gezondheidsbeleid, in opdracht van ZonMw, programma Gezond Leven. Bevat onder meer een beknopte conceptuele verkenning en een inventariserend onderzoek naar stedelijke praktijken en ervaringen.

Eén loket voor de bestrijding van huiselijk geweld

De meerwaarde van het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld Nieuw-West Drs. Marjolein Goderie, Dr. Sima Nieborg, Drs. Marieke Wentink, 2006 ISBN 90-5830200-8, 60 pag. € 12,-

Bij het Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld in Nieuw-West, Amsterdam, krijgen slachtoffers, plegers of andere betrokkenen bij huiselijk geweld advies en hulp op

maat. Doel is huiselijk geweld daadkrachtiger en doelgerichter te bestrijden. Deze rapportage beschrijft in hoeverre het advies- en steunpunt (ASHG Nieuw-West) in de eerste tien maanden van de proef in staat is gebleken dit doel te verwezenlijken.

Effectiviteit van interventies voor multiprobleemgezinnen

, 22 pag. Verkrijgbaar bij: Alleen te downloaden als pdf Dr. Nasrin Tabibian, 2006

Deze literatuurreview is een korte verkenning van wat er bekend is over de effectiviteit van interventies voor multiprobleemgezinnen. De verkenning is beperkt tot Engelstalige literatuur. In totaal zijn 56 Engelstalige en 11 Nederlandstalige bronnen gebruikt voor de huidige analyse.

Ernstig bedreigde vrouwen in de vrouwenopvang

Onderzoek naar veiligheidsrisico's en de mogelijkheden Mr. dr. Katinka Lünemann, Drs. Suzanne Tan, Drs. Sandra ter Woerds, 2006 ISBN 90-5830-193-1, 91 pag. € 9,50

Dit rapport gaat in op de veiligheidsrisico's bij de opvang en bescherming van zeer bedreigde vrouwen in de vrouwenopvang. De onderzoekers beschrijven vijf

cruciale thema's bij sociale (on)veiligheid in de vrouwenopvang en levert aanknopingspunten voor de vergroting van de veiligheid van cliënten, medebewoners en hulpverleners in de vrouwenopvang.

Emancipatie van de tweede generatie

Keuzen en kansen in de levensloop van jonge moeders van Marokkaanse en Turkse afkomst. Trees Pels & Marjan de Gruijter (red.), 2006 ISBN 90-232-4262-9, 192 pag. € 29,50 Assen: Van Gorcum; www.vangorcum.nl

Dit boek gaat over de emancipatie van tweede generatie vrouwen van Marokkaanse en Turkse herkomst, over hun levensplan en hoe dat vorm krijgt in de praktijk. Geeft een uitgebreid beeld van de

keuzen die zij maken, en onder invloed van welke sociale en culturele processen dat gebeurt.

Kinderen beschermd tegen seksueel misbruik

Evaluatie van de partiële wijziging in de zedelijkheidswetgeving
Drs. Marjolein Goderie, Mr. dr. Katinka Lünemann, Dr. Sima Nieborg, Mr. dr. Renée Kool, Drs. Guillaume Beijers, 2006
ISBN 90-5830-201-6, 202 pag. € 17,-

Effectstudie van de in 2002 herziene zedelijkheidswetgeving. De belangrijkste veranderingen zijn de aanscherping van de kinderpornografiebepaling en het strafbaar stellen van andere vormen van seksuele uitbuiting van minderjarigen.

Vier je mee?

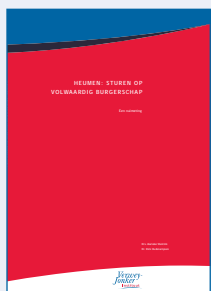
Forumtheater als bijdrage aan de morele ontwikkeling van jongeren
Drs. Jodi Mak, Dr. Majone Steketeer, Drs. Suzanne Tan, 2006
ISBN 90-5830-198-2, 143 pag. € 9,50

Stichting Formaat, werkplaats voor participatief drama, maakte de voorstelling 'Vieren' specifiek voor kwetsbare jongeren in het regulier en speciaal onderwijs, internaten en justitiële inrichtingen. Dit rapport bevat de uitkomsten van een evidence based onderzoek naar de opbrengst van deze vorm van participatief drama.

Herstelbemiddeling voor jeugdigen in Nederland

Een evaluatieonderzoek naar zes pilotprojecten
Prof. Dr. Hans Boutellier, Drs. Marit Moll, Dr. Majone Steketeer, Drs. Sandra ter Woerds, 2006
ISBN 90-2332-4244-0, 108 pag. € 14,50

In Nederland bestaan vanaf eind jaren negentig diverse projecten herstelbemiddeling voor jongeren. Dader en slachtoffer - en vaak diens sociale netwerk - worden daadwerkelijk met elkaar geconfronteerd. Doel van de dialoog is zowel herstel van (im)materiële schade als van relaties. Dit boek gaat in op de praktijk van herstelbemiddeling in Nederland anno 2006 aan de hand van zes proefprojecten.

Heumen: sturen op volwaardig burgerschap

Een nulmeting.
Drs. Marieke Wentink, & Dr. Dick Oudenampsen, 2006
ISBN 90-5830-217-2, 90 pag. € 12,-

Verkenning van het begrip 'volwaardig burgerschap' en daarbij passend samenhangend aanbod aan voorzieningen. De publicatie geeft inzicht in de lacunes en overlap in de vraag en het aanbod op het vlak van welzijn, wonen en zorg in Heumen.

Welzijnsprofessionals aan zet!

Een onderzoek naar professionalisering en vraaggerichtheid binnen het welzijnswerk.
Jolanda Sonneveld, 2006
ISBN 90-5830-221-0, 137 pag. € 9,50

Afstudeerproject naar de professionalisering van het welzijnswerk. De eindschrijft is een deelonderzoek voor het project 'Ontwikkeling van een landelijk programma professionalisering welzijnswerk' van het Verwey-Jonker Instituut.

Eindevaluatie Onze Buurt aan Zet: Een thematische vergelijking van tien steden.

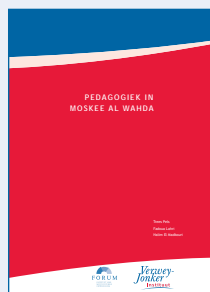
Drs. Peter van der Graaf, Dr. Sima Nieborg, Dr. Dick Oudenampsen, & Drs. Marieke Wentink (2006).
ISBN 90-5830-219-9, 130 pag. € 9,50

Inhoudelijke eindevaluatie van het impulsprogramma met de resultaten van het vergelijkende onderzoek in tien steden: Almelo, Den Haag, Deventer, Dordrecht, Eindhoven, Emmen, 's-Hertogenbosch, Nijmegen, Schiedam, Utrecht.

Samenwerking vrijwilligers en beroepskrachten bij maatschappelijke ondersteuning.

Drs. Dick Oudenampsen, Dr. Katja van Vliet, Dr. Aletta Winsemius, Drs. Carel Tenhaeff, 2006
ISBN 90-5830-210-5, 104 pag. € 9,50

In deze publicatie is de vaak gecompliceerde relatie tussen vrijwilligers en beroepskrachten in de zorg in kaart gebracht. Ook komen de condities voor een betere samenwerking vanuit overheid, gemeenten, vrijwilligersorganisaties en instellingen aan de orde.

Pedagogiek in moskee Al Wahda

Dr. Trees Pels, Fadoua Lahri en Halim El Madkouri (FORUM), 2006
ISBN 90-5830-212-1, 108 pag. € 9,50

Pedagogiek in moskee Ayasofya

Drs. Gülşen Doğan, Dr. Trees Pels, H. El Madkouri (FORUM), 2006
ISBN 90-5830-211-3, 143 pag. € 9,50

Pedagogiek in moskee Othman

Dr. Trees Pels, Fadoua Lahri en

Halim El Madkouri (FORUM), 2006
ISBN 90-5830-213-X, 99 pag. € 9,50

Deze drie deeltjes bevatten het verslag van een empirisch onderzoek naar het godsdienstonderwijs in drie moskeeën in Rotterdam. Het onderzoek had tot doel om samen met de betrokkenen zicht te krijgen op de pedagogische kwaliteit van de lesactiviteiten, en de behoefte aan ondersteuning daarbij. Elk deeltje bevat een samenvatting van de bevindingen uit de drie deelonderzoeken.

Reïntegratiewijzer 2006

Drs. Trudi Nederland, & Dr. Monique Stavenuiter, met medewerking van Fabian Dekker, Esmi Kromontono & Ceciel Raijer, 2006
ISBN 90-5830-208-3 € 17,-

De Reïntegratiewijzer 2006 biedt een overzicht van de geldende regels en maatregelen op het terrein van uitkeringen en reïntegratie van arbeidsongeschikten. Geeft inzicht in de verschillende uitvoeringsprocedures en bevat tal van tips over hoe men de eigen positie kan versterken ten opzichte van een werkgever, Arbodienst, uitvoeringsinstelling of sociale dienst.

Vitaliteit versterkt:

ABCD-aanpak voor de sociale en economische kansen van Oud-Delfshaven.

Drs. Astrid Huygen, Drs. Maarten Davelaar, & Drs. Henk Jan van Daal, 2006.
Rotterdam: Woonbron Delfshaven.
Te downloaden van:
www.verwey-jonker.nl

Lessen voor het toepassen van de economische invalshoek in samenhang met de sociale, aan de hand van de ABCD-methode in een zogeheten kwetsbare buurt: Oud-Delfshaven, Rotterdam.

Voel je thuis op straat

0-meting onder kinderen en volwassenen in Bergen op Zoom

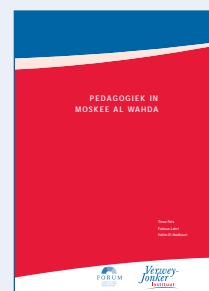
Drs. Nanne Boonstra, Drs. Ron van Wonderen, 2006
ISBN 90-5830-207-5, 50 pag. € 7,-

De grootste uitdaging van Thuis Op Straat (TOS) is de straat en de wijk teruggeven aan iedereen die daar recht op heeft. Dit rapport biedt een verslag van de nulmeting die aan de start van die praktijk vooraf gaat. Voor het onderzoek is een enquête gehouden onder be-woners én kinderen in de drie wijken in Bergen op Zoom.

Ledenmonitor 2006

De leden van het Astma Fonds over de individuele en collectieve belangenbehartiging.
Drs. Trudi Nederland, & Drs. Esmi Kromontono, 2006
ISBN 90-5830-202-4, 77 pag. € 12,-

Derde ledenmonitor met nieuwe informatie over de samenstelling van het ledenbestand van het Astmafonds, de prioriteiten en wensen van de leden over collectieve belangenbehartiging, maar ook over de individuele belangenbehartiging, producten en diensten.

Samen tot je recht komen

Evaluatie programma Juridische Ondersteuning door de Chronisch Zieken en Gehandicapten Raad en de Federatie van Ouderverenigingen

Drs. Trudi Nederland, Mr. drs. Marjan Wijers, Dr. Dick Oudenampsen, Dr. Rally Rijkschroeff, Drs. Sandra ter Woerds, & Drs. Gülşen Doğan, 2006
ISBN 90-5830-214-8, 103 pag. € 9,50

Evaluatie van een onderdeel van de meerjarenaafspraken gehandicaptenzorg (MJAG): invulling en uitvoering van dit programma door de Chronisch zieken en Gehandicapten Raad en de Federatie van Ouderverenigingen.

Week 20 tot en met week 45 (10 november) 2006.

Boutellier, H. (2006). De com-munitaristische wende. *Openbaar bestuur*, 16, 8, 9-11.

Boutellier, H. (2006). Een nieuwe ordening: Een verkenning van de relatie tussen veiligheid, recht en vertrouwen. *Recht der werkelijkheid*, 2005, themanummer.

Boutellier, H. (2006). Fataal vitaal: De criminologie van een vloeibare samenleving. *Justitiële verkenningen*, 32, 5, 27-44.

Boutellier, H. (2006). Koersen op een minister van Jeugd: De kern van het jeugdbeleid is dat de kern ontbreekt. 0/25, *Vaktijdschrift over jeugdwelzijn, jeugdzorg, jeugd-beleid*, 11, 7, 28-30.

Boutellier, H. (2006). Tussen porno en participatie: Over de nieuwe rol voor de sociale sector. *Tijdschrift voor de Sociale Sector TSS*, 60, 5, 10-13.

Boutellier, H. (2006, 19 september). Stel de vraag welke bijdrage je aan de samenleving kan leveren. *Volkskrant*, p. 12.

Boutellier, H., & Steketee, M. (2006). Herstelbemiddeling voor jeugdigen in Nederland. *Tijdschrift voor herstelrecht*, 6, 3, 9-25.

Davelaar, M., Duyvendak, J.W., & Nederland, T. (2006). *New governance on the frayed fringes of society: Conditions for the activation of homeless people and drug addicts* (Paper presented at

the ASPEN / ETUI Conference, Brussels, October 20-21, 2006). Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Duyvendak, J.W., & Stavenuiter, M. (2006). Themanummer werkende vaders, zorgende mannen: Inleiding. *B en M, Tijdschrift voor beleid, politiek en maatschappij*, 33, 1, 3-5.

Fortuin, K. (2006). Op wolkjes (column). *Vitale Stad*, 9, 8, 28.

Gruijter, M. de. (2006). *Vluchtelingen in beeld: Kwantitatief en kwalitatief inzicht in de doelgroep vluchtelingen: Methodiekbeschrijving*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Huygen, A., & Davelaar, M. (2006). Sociaal en economisch investeren gaan samen: Verbetering van de wijkeconomie en aandacht voor talent in Oud-Delfshaven. *Vitale Stad*, 9, 8, 22-23.

Lammerts, R. (2006). *Activering van vluchtelingen: Een handreiking voor de methode Activerend Doelgroepen Onderzoek*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Lammerts, R., & Huygen, A. (2006). Wijkaanpak als voorbereider van de WMO. *City journal*, 2006, 4, 26-29.

Leeman, Y., & Pels, T. (2006). Citizenship education in the Dutch multiethnic context. *European education: Issues and studies*, 38, 2, 65-75.

Lünnemann, K. (2006). L.J.J. Rogier & H. de Doelder (red.), Toezicht. Opstellen over veiligheidstoezicht en markttoezicht, Den Haag: BoomJuridische uitgeverij 2006 (boekbespreking). *Tijdschrift voor veiligheid*, 5, 2, 56-58.

Nederland, T., & Davelaar, M. (2006). A greater say for people who are homeless at local level? The Dutch practice of participation of people who are homeless in client councils. *Homeless in Europe, 2006*, Autumn, 5-7.

Pels, T. (2006). De Turkse opvoeder (column). 0/25, *Vaktijdschrift over jeugdwelzijn, jeugdzorg, jeugd-beleid*, 11, 8, 11.

Pels, T. (2006). *Opvoedingsondersteuning allochtone ouders*. NIZW Congres 'Ouders helpen opvoeden', Ede 16 juni 2006.

Pels, T. (2006). Oranje (column). 0/25, *Vaktijdschrift over jeugdwelzijn, jeugdzorg, jeugd-beleid*, 11, 7, 11.

Pels, T., & Vollebergh, W. (red.) (2006). *Diversiteit in opvoeding en ontwikkeling: Een overzicht van recent onderzoek in Nederland*. Amsterdam: Aksant.

Pels, T., Distelbrink, M., & Geense, P. (2006). *Fatherhood in the migration context: The division of family tasks as perceived by Chinese, Cleole-Surinamese and Moroccan fathers in the Netherlands*.

Paper presented at the 18th IACCP Congress, Spetses/Greece 11-15 July 2006.

Stevens, G.W.J.M., Vollebergh, W.A.M., Pels, T.V.M., & Crijnen, A.A.M. (2006). Parenting and internalizing and externalizing problems in Moroccan immigrant youth in the Netherlands [Online First article]. *Journal of youth and adolescence*. Genvonden 12 september, 2006, op <http://springerlink.metapress.com/content/y1777156035x7841?p=6a2488b746314fd6846c223cb3ac540c&pi=1>

Swinnen, H. (2006). Villes et insécurité civile et sociale. In Tilmont, M. (ed.), *Recherche urbaine: Confrontations européennes* (Les 2 jours du PUCA, 17-18 novembre 2005: Les actes du colloque) (pp. 160-166). Paris: PUCA, Plan Urbanisme Construction Architecture.

Swinnen, H., Hoste, J., & Gruijter, M. de. (2006). *Politique urbaine et sécurité en Belgique et aux Pays-Bas*. Paris: PUCA, Plan Urbanisme Construction Architecture. (Vermelding op de website van PUCA: http://rp.urbanisme.equipement.gouv.fr/puca/edito/frame_edito.htm)

Tan, S., & Woerds, S. ter. (2006). Ernstig bedreigde vrouwen in de vrouwenopvang: Onderzoek naar veiligheidsrisico's en de mogelijkheden van onderduikadressen. *Tijdschrift voor veiligheid*, 5, 2, 45-48.

De opgave van Sociaal supervisor Kees Fortuin 'Breng de stad met zichzelf in gesprek'

Sociaal supervisor Kees Fortuin

Weblog sociaal supervisor:
<http://sociaalsupervisor.web-log.nl/>
Meer info via telefoonnummer:
030 230 07 99

Steden trekken net zo goed lelijkheid aan als schoonheid. De sociale kwaliteit van de openbare ruimte is echter wel te beïnvloeden. Een stad moet creatievelingen en sociale stijgers niet laten ontglippen naar randgemeenten, anders slaat de balans tussen mooi en lelijk door. Betekenisgeving is een centrale notie in de werkwijze van Sociaal supervisor Kees Fortuin: 'Mobiliseer de eigen wil en dromen van bewoners. Het gaat erom deze neer te laten slaan in de stad zelf.'

Veel steden worstelen ermee: burgers stijgen op de sociale ladder, willen mooier, ruimer wonen en trekken weg naar een naburige gemeente. Weg sociaal kapitaal. Toch kun je ervoor zorgen dat het groeiproces van een wijk profijtelijk is voor die wijk en het aantrekkelijk wordt voor mensen om er te blijven wonen, meent sociaal supervisor Kees Fortuin. 'Juist mensen uit de wijk zelf kopen als eerste een groter huis in de eigen buurt - zolang dat enigszins betaalbaar is. Als de kop van de nieuwbouwproductie er dan eenmaal af is, wil de rest ook.'

De gelaagde stad

'Wij moeten ons verhouden tot het lelijke én mooie van een stad', betoogt Fortuin. 'Mensen houden ook van de zelfkant van een stad. Daar waar steden mensen weten te behouden vind je de interessantste wijken. Lombok, Spangen, de Bijlmer: het zijn doorleefde gebieden.'

Bij sociale gebiedsontwikkeling draait het om duurzame en vitale stedelijke gebieden. Een sociaal supervisor onderzoekt, adviseert, grijpt in en borgt om die sociale kwaliteit te bereiken. Het Verwey-Jonker Instituut ontwikkelde een methodisch stramien voor de inzet van een sociaal supervisor. Welke producten en instrumenten worden ingezet is afhankelijk van de concrete situatie; de bepaling daarvan is de kern-opgave van de sociaal supervisor. Het instituut levert sociaal supervisors die kunnen profiteren van de expertise van het gehele instituut. Dat geeft een bijzondere meerwaarde.

Om te weten wat mensen doet blijven, of weer laat terugkomen in een wijk, moeten we de gelaagde structuur van een gebied onderkennen. 'Wat je ziet is de buitenste, fysieke laag, de vaste ruimte, het steen. De sociale laag is vluchtig. Sociale relaties zijn nauwelijks grijpbaar, ze wisselen per dag en per dagdeel. In de avond nemen andere mensen bezit van een plek dan overdag. Een stad kent ook een symbolische laag - nog vluchtiger, nog minder zichtbaar. Al die gebruikers van een gebied hebben een gevoel bij die ruimte. Kinderen, werkenden, ouders, ouderen. Dat gevoel kun je mobiliseren!'

Symbolische referenties

Als je een stad wilt veranderen, lukt dat niet automatisch door de gebouwde omgeving aan te passen. De sociaal supervisor wil de dromen en beleving van bewoners aanspreken, maar wel op een andere manier dan door vergaderingen. 'Je moet niet iedereen met praten benaderen', zegt Fortuin. 'Wij zijn geïnteresseerd in gevoelens van mensen over hun stad. We gaan op zoek naar bindingen, naar het unieke betekenisprofiel van gebieden. Want iedere stadsbewoner vertelt een eigen verhaal over de straat, buurt en stad waarin hij leeft. Verhalen die ogenschijnlijk als los zand aan elkaar hangen, totdat ze

gedeeld worden. Dan worden dromen, belevissen en verlangens sterker, ontstaat uit die diversiteit aan betekenisverlening een patroon.'

Conflicten vinden hun weg in kleine interacties

'Op los zand kun je niet interveniëren, op gedeelde betekenis wel', stelt Fortuin. Rotterdam bijvoorbeeld wordt vaak gezien als een stad met problemen en achterstanden. Maar Rotterdam is ook een gigantisch fijn vertakt systeem van netwerken en interacties. 'Dat kleinschalige praten met elkaar - small talk, de buzz - is een laag waarin conflicten hun weg kunnen vinden. Dat maakt zo'n stad uniek, dat is niet te kopiëren. Hetzelfde geldt voor massale evenementen: in de ene stad werkt het, in de andere is het drie keer niks. Kijk liever naar waar jouw bevolking van houdt!' Voordat gebruikers van de openbare ruimte zich weer mede-eigenaar voelen, is er wel wat water door de Maas gestroomd. 'Aan het eind van de rit kun je zeggen: we hebben een betere, vitalere stad met een duurzame sociale kwaliteit. Een gebied waar een positieve sfeer hangt trekt eerder mensen aan die positieve dingen verwachten en daar zelf naar handelen.'

Colofon

Deze Externe nieuwsbrief is een uitgave van het Verwey-Jonker Instituut en verschijnt drie-vier keer per jaar. De nieuwsbrief wordt kosteloos verspreid onder relaties en andere geïnteresseerden. De nieuwsbrief is ook te vinden in pdf-formaat op www.verwey-jonker.nl onder de rubriek Actueel.

U kunt de nieuwsbrief bestellen door een e-mail adresgegevens te sturen aan: secr@verwey-jonker.nl. Aan dit adres zijn ook uw opmerkingen en vragen welkom. Citeren uit deze nieuwsbrief mag uitsluitend onder bronvermelding.

Tekst: Ida Linse,
Hans Boutellier

Ontwerp: GRAFITALL,
Valkenswaard

Druk: Drukkerij Regeer,
Tilburg

*Verwey-
Jonker*
Instituut

*Onderzoek naar maatschappelijke
vraagstukken*

Het Verwey-Jonker Instituut is een onafhankelijke, landelijk werkende instelling voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek te Utrecht. Met ons onderzoek willen we bijdragen aan het vinden van duurzame oplossingen voor actuele kwesties.

Verwey-Jonker Instituut
Kromme Nieuwegracht 6
3512 HG Utrecht
T: (030) 230 07 99
F: (030) 230 06 83
secr@verwey-jonker.nl
www.verwey-jonker.nl

Zaanstad, Inverdan

Zaanstad wil het centrumgebied van de stad transformeren om de aansluiting te kunnen maken met de kenniseconomie en de netwerksamenleving. Het Masterplan Inverdan, van strategische betekenis voor Zaanstad, kende aanvankelijk geen sociale component. De eerste opgave voor de sociaal supervisor was om het sociale been erbij te trekken. Nadat dit was gebeurd zijn de volgende stappen gezet:

- Kenniswijk: een samenwerkingsovereenkomst tussen het ROC en de gemeente om leerlingen van de verschillende opleidingen maximaal te betrekken bij de transformatie van het stationsgebied.
- Cultuur: een kunst- en cultuurplan met budgetten en de organisatie van evenementen (onder meer een requiem voor een te slopen parkeergarage, optredens, openluchtbioscoop, clinic beach volley).
- Mobiliteit: marktpartijen, vervoerders, gemeente en lokale instellingen werken samen in een platform om de sociale veiligheid en de leefbaarheid zowel tijdens de transitie als in de beheerfase te garanderen.
- Voortgaande planontwikkeling: voor de westelijke kant van het project wordt op interactieve wijze een sociale visie ontwikkeld.